

A Seuso kincs ismét Budapesten

A teljes Seuso leletegyüttes

Országos körútja után most végérvényesen visszakerült a fővárosba a késő római ezüst tárgy-együttes. A Magyar Nemzeti Múzeum emeleti kiállítórészlegén, anyagi és szellemi értékükhöz illően, ünnepélyes félhomályba borult teremben világítják meg a vitrinekben elhelyezett nagyméretű remekműveket. A III. és IV. században készült tizennégy díszedény összsúlya 68,5 kg. Nemesfém tartalmuk mellett azonban művészi értékük is jelentős. Erre is tekintettel becsülik a szakértők 2040 arany pénzérmére (solidusra) a készlet hozzávetőleges korabeli értékét, ami egy alacsonyabb rangú hivatalnok vagy egy lovas katona 226 évi (!) teljes akkori jövedelmének felel meg. Annak idején egy átlagos (évi 1500-2000 solidus bevételt hozó) nagybirtok azonban néhány esztendő alatt kitermelhette ezt a tekintélyes összeget. További összehasonlítási alapul szolgálhat, hogy a IV. és V. században egyetlen solidusból egy katonaköpenyt, 88 kiló marhahúst, vagy netán 109 liter bort, illetve 350 liter búzát lehetett vásárolni. A politikai elit a reprezentációval is kifejezésre juttatta görög-római műveltségű életideálját és hovatartozását. A családi és baráti kötelékek erősítésére – akár a császárig bezárólag – dívott a kölcsönös megajándékozás. Ez a mutatós étkészlet talán nászajándék volt egy házasságkötéskor.

„Szolgáljon sok századon át, *Seuso*, ez a készlet, / s használják hosszan büszke utódaid is!” – olvashatjuk *Körizs* Imre magyar fordításában a Meleagrosz-tál latin ajánlását. A görög mitológia híres vadászáról elnevezett dísztálat időnként szószos húsetelek tála-

lására és kínálására használhatták, amit vagy mives fémállványra helyeztek vagy pedig a szolgák hordoztak körbe a vendégek között. A központi medallion épp egy ilyen lakomát ábrázol a szabadban, fák közé kifeszített sátortakaró alatt. Az asztalon egy nagy hal ovális tálon, a fő helyen feltehetőleg a Seuso házaspár ül, az egyik vendég kutyáknak vet oda falatokat, távolabb fához kikötött lovak. Az erdős környék ábrázolásában az előtér halakban gazdag vize a felirat alapján a Pelso (ami a Balaton latin neve volt). A háttérben lovas vadászok agarakkal üldöznek szarvast, vaddisznót és őzeket a hajtók által kifeszített befogó hálók felé, illetve szolgák hada szorgoskodik az elejtett zsákmány feldolgozásán. A tálon feltűnő Krisztus monogram a tulajdonos keresztény kötődését valószínűsítheti. Noha eddig nem sikerült történeti forrásokban a nevére bukkanni, Seuso feltehetőleg a hivatali apparátus tagjaként vagy a hadsereg tisztjeként állhatott a császár szolgálatában a hajdani Pannoniában. A népes família és a személyzet anyagi hátterét egy Balaton környéki villa és a nagybirtok biztosíthatta. Valószínűleg vagy ellenséges támadás elől menekülhettek el, vagy áldozatul estek. Így maradhatott a kései utókorra „a családi ezüst” elásva a föld alatt, egy dupla falú rézüstbe rejtve, amelynek hasonmásai akkoriban a Duna és Rajna mentén egyaránt elterjedtek.

Dionüszosz, a szőlő és a részegség istenének nevét viseli a boros kancsó, amelynek két füle leopárdot mintáz, hasának felső részén vadállatok száguldanak körbe – talán a mértéktelen ivás miatt elszaba-

dult indulatok jellemzésére, míg a középső dombormű-mezőben maga a szőlőkoszorús isten szemléli elégedetten a megittasult szüretelő tömeg féktelen körtáncát. Hasonló alakok pózolnak a kecses füllel ellátott karcsú boros amfora függőleges felületein is, tekergő szőlőindák és akantuszlevelek koszorújában. Egy hasonló, állatalakos kancsó kapcsos fedelén babérágak, nyakán tölgykoszorú, hasán népszerű, korabeli szórakozások életképei váltakoznak. Az amfiteátrumok állatviadalai előtt vadakat (oroszlánt, vadkant, medvét vagy nyulat) hergelnek egymás ellen ostort pattogtató fiatal férfiak. A mértani mintákkal díszített vizeskancsók a hozzájuk tartozó mosdótállal a napi tisztálkodás eszközei voltak, továbbá lakomákon is körbejártak, hogy a vendégek felfrissíthessék magukat.

A Hippolitosz és Phaedra elnevezésű fürdőkészlet kancsója a két, kantáros vödörrel, gyöngysoros szegélyek között, a mostohafiába reménytelenül szerelmes nő drámáját részletezi az antik monda alapján. Úgy ahogyan azt Euripidész görög drámaíró és Ovi-

dius latin költő is megénekelte: a lángoló vallomástól a földre hajított levélig. A ház úrnőjének szépítkezését szolgálta a csúcsos tetejű illatszeres doboz, zsinórserű peremekkel. A kupakján szárnyas puttókat, oldalfalán szolgálólányok sürgölődnek a trónuson ülő patriciusnő körül a sminkelés kellékeivel, a kézi tükörrel és a különféle kencés tégelyekkel kezükben. Ez utóbbiakat a szelence belső lemezének öt kör alakú kivágásában helyezték el. A korabeli ötösök találékonyágát dicsérik a szélsőségek, hogy a parányi, absztraktmintás közép-érmével díszített, szinte teljesen sima felületű és szegélyezésű tálcától a barokkosan hullámzó redőkkel borított, öblös tálakig mindkét végét előfordul, de a köztük húzó-dó átmenetek is.

Tárlatjárás közben ezúttal ajánlott hosszasan „el- veszni” a részletekben, mert a szemet gyönyörköd- tető felszínen túl a késő római Pannonia ünnepeivel és hétköznapijaival is megismerkedhetünk...

W. I.

Meleagrosz vadászat-istent ábrázoló tál részlete

A Seuso-kincsek válogatott csoportja

Dabasi András és Kardos Judit felvételei